

Wychodzi
dwadzieścia dwa razy
na tydzień

KORRESPONDENT

przy Gaze-
cie War-
szawskiej.

HANDLOWY, PRZEMYSŁOWY I ROLNICZY.

DNIA 24 LIPCA.

№ 57

ROK 1850.

Rada Administracyjna Królestwa.

Zważywszy, że mosty pod miastem Wieruszowem w Powiecie Wieluńskim gubernji Warszawskiej położone, jeden na rzece Prośnie, drugi na odnodze tejże rzeki, razem 168 łokci długości trzymające, kwalifikują się w myśl Postanowienia Namiestnika Królewskiego z dnia 5 sierpnia 1817 r. do poboru opłat klasy 3ej, na przełożenie Zarządu XIII-go Okręgu Komunikacji postanowiła i stanowi:

Art. 1. Dla mostów na rzece Prośnie, pod Wieruszowem ma być nadana taryffa klasy 3ej, na rzecz właściciela tychże mostów.

Art. 2. Wykonanie niniejszego Postanowienia Zarządu XIII-go Okręgu Komunikacji poleca.

DYREKCYJA UBEZPIECZEŃ.

Ustawa o zabezpieczeniu nieruchomości od strat z pożaru wynikających, Postanowieniem Rady Administracyjnej Królestwa z dnia 5/7 kwietnia 1844 r. zatwierdzona, przepisała w artykule 104: «Wszelkie zabudowania od roku 1817 pogorzałe, w przeciągu sześciu lat od daty ogłoszenia niniejszej ustawy odbudowane być winny, i świadectwa ich odbudowania Dyrekcji Ubezpieczeń złożone, pod rygorem utraty nie pobranego wynagrodzenia, stosownie do artykułu 93, oprócz wypadków art. 94 przewidzianych.»

Z tego powodu w zeszyte 5tym Zbioru Urządzeń i wiadomości dotyczących się ubezpieczeń, ogłosiła już Dyrekcja pod dniem 27 czerwca (9 lipca) 1845 r.; tudzież ponowiła to ogłoszenie w pismach publicznych na dniu 22 marca (3 kwietnia), że ustawa zawierająca podobny przepis a mieszcząca się w tomie 34 Dziennika Praw, ma oznaczony dzień ogłoszenia 21 września 1844 r., że od tej daty zaczął upływać termin sześcioletni do odbudowania w całym kraju wszelkich od roku 1817 zgorzałych zabudowań, i że takowy termin kończy się z dniem 21 września bieżącego roku 1850.

Ważne skutki jakie z przepisu w mowie będącego wynikną, nie powinny być dla osób interesowanych obojętnymi, tymczasem jednak, mimo ogłoszenia jeszcze w 1844 r., samej ustawy przepis ten obejmującej, tudzież mimo dwukrotnych jak wyżej obwieszczeń uczynionych, do obecnej chwili znaczna wysokość wynagrodzeń za budowę, od roku 1817 po dzień 21 września 1844 r. pogorzałe nie jest podniesiona.

Po raz przeto ostatni Dyrekcja Ubezpieczeń z swej strony przypomina:

1. Że zbliżający się dzień 21 września r. b. 1850 będzie ostatecznym terminem, który wszystkich właścicieli zabudowań od roku 1817 pogorzałych, a zaniedbujących korzystać z ostrzeżeń w Ustawie, i ogłoszeniach Dyrekcji zamieszczonych, narazi na utratę raz na zawsze praw do niepobranego z funduszu ubezpieczeń wynagrodzenia, przechodzącego od tego czasu na własność ogólnych zasobów instytucji.

2. Że kto by chciał utraty praw swoich uniknąć, a nie mógł dotąd odbudowania pogorzełości przedsięwziąć lub ukończyć, bądź to z powodu sporów prawnych, bądź też z innych nieprzewidzianych przyczyn, zgłosić się powinien przed dniem 21 września 1850 r., jak tego wymaga art. 94 Ustawy do Dyrekcji Ubezpieczeń, z dostatecznym usprawiedliwieniem przyczyn opóźnienia, która skoro powody za słuszne uzna, termin od budowy pogorzełości przedłuży; lecz wszelkie czynione po dniu 21 września 1850 r. reklamacje i usprawiedliwienia w podobnym przedmiocie za żadne poczytane będą i skutku nie osiągną.

Warszawa dnia 17 lipca 1850 roku.

Prezes Radea Tajny (podpis.) Fr. Hr. *Sharbek.*

Naczelnik Kancelarii (podpis.) *Podgórski.*

O przyczynach powolnego rozwijania się zasad rozumowanego gospodarstwa leśnego, w krajach europejskich.

(Dokończenie.)

Jakkolwiek p. Say dość wyraźnie dowodzi, że rząd nad lasami w szczególnych wypadkach czuwać ma prawo i powinien, zgłębiając jednak myśl jego, pokazuje się, że autor niema dość jasnego wyobrażenia o kardynalnych zasadach gospodarstwa leśno-krajowego, i że mu nauka leśna zupełnie była obca, dla tego nawiasowo tylko o lasach wspomina; bez względu, że lasy ważnym są warunkiem, od którego dobre powodzenie wielu bardzo celów społeczności każdego prawie kraju zależy. Francja, bez lasów nie mogłaby istnieć, a przynajmniej nędzne byłoby tam życie dla znaczniejszej liczby mieszkańców. Pomimo jednak tak nieodzownej ich potrzeby, niebyły one liczone do głównych celów, w potrzebach społeczności krajowej. Do w czasach kiedy sprowadzono mechanicznych i uzdatnionych fabrykantów z zagranicy, wspierano ich znacznymi zasiłkami ze strony rządu, i miliony łożono na to kapitałów; zgoda kiedy wszystko czyniono, żeby przemysł w kraju wzrastał, o ważności lasów dla społeczeństwa nie wiele myślano, a mniej jeszcze pisano. Rzecz szczególna, że prawie u wszystkich narodów przedmioty i przemysły obce, zagraniczne, naprzód i więcej starano się przyswoić i wydoskonalić jak krajowe. I tak, do Francji sprowadzono warsztaty i przeniesiono fabryki z Anglii, a zamiedzano uprawę gruntów, to jest: zapomniano korzystać z darów naturalnych, jakie miano u siebie.

Który przemysł jest ważniejszy dla Francji, czy rolniczy, czy też fabryczny?

Mały postęp nauki leśnej we Francji, brak odpowiedniej liczby światłych ludzi w tej gałęzi krajowego gospodarstwa, ciągłe wojny w końcu XVIII, i na początku XIX-go wieku, były powodem, że leśnictwo we Francji tak długo w uspieniu zostawało. Kiedy w sąsiednich niemieckich krajach lasy wzorowo już były urządzone, i rządy stosownymi ustawami szkodliwe dla kraju wyniszczenie ograniczyły, Francja w administracji lasów, ciągle się trzymała prawideł wskazanych ustawą leśną, w roku 1669 wydaną. Dopiero kiedy z upadkiem Cesarstwa, dawna dynastia na tronie Francji zasiadła; kiedy w błogim

pokoju, przemysł rolniczy, rękodzielnie, fabryki i handel wzrastać i ożywiać się zaczęły, wówczas myśleć zaczęto o zabezpieczeniu lasów nowymi ustawami, do istniejących obyczajów, pojęcia ludów, i ich potrzeb zastosowanymi. W 1827 r. podany był izbie deputowanych projekt do kodexu leśnego, który większością głosów 267, przeciw 8, był przyjęty i następnie sankcję królewską otrzymał.

Minister *Martignac*, przedstawiając projekt do nowego prawa leśnego *izbom* do przejrzenia i potwierdzenia, wyznaje, w swojej mowie: że dawne prawa leśne, pomimo całej surowości, nie były w stanie lasy od wyniszczenia i wykarczowania na orne grunta zasłonić, i że samowolne postępowanie rządu z leśną własnością prywatnych, więcej złych jak dobrych następstw dla kraju wywołało, tak dalece, że nawet lasy rządowe, na zasadzie tych ustaw, nie były korzystnie hodowane i zagospodarowane. Według zdania ministra, nowo ułożone prawa leśne *izbom* podane, jako łagodniejsze i do dzisiejszych czasów i potrzeb zupełnie zastosowane, odpowiadać będą dążności rządu, i ogólnemu życzeniu społeczności; bo nie tylko zabezpieczą całość rządowych lasów na przyszłość, a prywatnym pozwolą ze swojej własności leśnej, ile być może jak największe ciągnąć korzyści, ale przez stosowne zagospodarowanie lasów, powiększy się jeszcze produkcja drzewa, przez co łatwiej i taniej główne potrzeby mieszkańców będą mogły być zaspokojone.

W lat kilka, bo już w roku 1831, dnia 11 lutego, *Laffite*, minister finansów, zawiadomił deputowanych, że dla zaspokojenia gwałtownych wydatków, na jakie rząd w tym czasie jest narażony, nie masz innego środka, jak 300,000 hektarów lasu rządowego sprzedać. Ze powyższy wniosek *izbom* przez ministra podany, nie jest szkodliwym, ale korzystnym dla kraju, usprawiedliwił *Laffite* następującymi dowodami:

»Wiem, mówi minister na posiedzeniu, że deputowani oraz cały naród, o ważności i potrzebie utrzymywania lasów, dla pomyślności ludności, są przekonani, oraz że Francja dzisiejsze przestrzenie leśne zatrzymać, i drzewo na nich troskliwie hodować powinna; bo inaczej uczuliby się wkrótce wielki niedostatek drzewa, a ztąd i drogość opału, dla niższej klasy mieszkańców; i tak dotkliwe następstwa przewidując, wszyscy bezwzględnie uważać będą, że sprzedaż 300,000 hektarów rządowych lasów prywatnym, najszkodliwsze skutki dla społeczności Francji wywołać może. Obawa ta jest bezzasadną. Dobro skarbu tego koniecznie wymaga, żeby własność leśna, która najwięcej 2 i 2½ % rządowi dochodu czyni; (ważność i potrzeba lasów nie zależą od samego pieniężnego dochodu z nich ciągniętego, ale od innych niemniej ważnych korzyści, jak wyżej to było objaśnione), oddana była w ręce prywatnych, bo ci większe z niej korzyści będą mogli ciągnąć jak rząd. Oprócz kapitału ze sprzedaży zyskanego, dostanie jeszcze skarb w podatkach 1½ procent z gruntu leśnego, a tęp samym osiągnięte będą przez sprzedaż lasów podwójne korzyści, bo kapitałem zyskanym będą mogły być dzisiejsze potrzeby rządu zaspokojone, a oprócz tego, nie zmniejszą się jeszcze roczne dochody skarbowe.«

Powyższy ministerjalny wybieg omamił deputowanych, i projekt *Laffite* większością głosów był przyjęty a izby dozwoliły ministrowi 116,000 hektarów lasu, na rzecz skarbu sprzedać. Zdarzenie powyższe przekonywa, że nie wszystkie mowy ministrów i deputowanych z trybun, w krajach konstytucyjnych głoszone, pochodzą z wewnętrzznego przekonania i miłości dla dobra ogółu; przeciwnie, najczęściej własny interes, przewaga politycznego stronnictwa a zwykle chęć podchlebiania się rządowi, i zyskania przez to wysokiego urzędowania lub wynagrodzenia, kieruje myślami i zasadami mówców. W ogólności, dziś o postępie nauki leśnej we Francji, następujące bezstronne zdanie wynurzyć można: że Francuzi od wojen rzeczypospolitej i cesarstwa, w większe wchodząc stosunki z Niemcami, obeznali się z teorią leśnictwa niemieckiego. Skutkiem tego, utworzona była w r. 1827 szkoła leśna w Nancy, przy której ustanowieni uczeni profesorowie, rozszerzyli między uczniami i w kraju wiadomość lepszych systemów urządzania i zagospodarowania lasów, które od owego czasu, osobiście w lasach rządowych, zaczęły być w praktykę wprowadzane.

Francuzi więc dziś o użyteczności lasów zupełnie inne mają wyobrażenie, jak przed kilkadziesiątu laty.

Co *Mirabeau* przed rządem rewolucyjnym zgwałceniem prawa własności nazywał; co w roku 1827 środkami łagodnymi do skutku doprowadzić zamierzono, to pragnie naród dziś przymusem prawnym osiągnąć, i dla tego niepłonną miano nadzieję, że izba deputowanych wkrótce zarządzi, żeby każdy właściciel prawnie do zasadzenia nagich gór, i do ustalania lotnych piasków mógł być zagniony. (*)

Podobną zmianę w opinii widzimy i w dziełach pierwszych ekonomistów Francji. Czysta idea, o ważności lasów dla kraju i o dążności racjonalnego gospodarstwa leśnego, wszędzie coraz jawniej się przebija, i praktyczne przykłady zwykle zbijają uczone zasady teorii tam, gdzie autor źródła krajowego bogactwa odkryć, zgłębić i stanowczo ocenić pragnie.

P. Blanqui, w swojej ekonomji przemysłowej, gani w ogólności taki system rządu, gdzie władza krajowa wielkie własności ziemskie posiada. Wartość wszystkich własności, przez rząd francuski posiadanych, wynosi podług tegoż autora, 1,267,295,629 franków. O wspomnianej własności rządowej tak się *Blanqui* wynurza:

»Musimy się naprzód zapytać, czy użytecznie jest dla kraju posiadać wielkie własności ziemskie? Tak niemyślę; sądzę owszem, że skarb zamiast zostać sam bogatym właścicielem, powinien brać od kraju summy, których potrzebuje, bo zarząd własności skarbowych, jest kosztowniejszy, niż majątków prywatnych, i że mniej przynosi dochodu. (**)

»Same tylko lasy, stanowią wyjątek od tego prawidła. Ich dochody i wartość ciągle wzrastają, do tego stopnia, że pomimo sprzedaży, wynoszących niemniej jak 116,000 hektarów, wartości 114 milionów franków, dochód terazniejszy jest prawie równy temu, jaki był przed sprzedażą.

»Wartość średnia ciągle podnosiła się w sprzedażach, odbywanych przez przysądzenie. W roku 1831 płacono za hektar 919 franków; zaś w roku 1834 podniosła się cena hektaru lasu do 1229 fr. W skutek tak znacznego wzrostu, sprzedaże które wedle wyrachowania miały tylko przynieść 107 milionów, uczyniły skarbowi 114 milionów, to jest 7 milionów przewyżki.

»Lecz wyjąwszy ten jeden rodzaj własności, nie sądzimy aby było z korzyścią dla kraju, posiadać tyle zakładów ile ich Francja ma. Ze wszystkich jednak własności zostających w ręku rządu, najniekorzystniejszą jest dla skarbu posiadać własne rękodzielnie, wielkie fabryki, gisernie i kuźnice; podobne zakłady zawsze go niezmierinnie kosztują, a mały zysk przynoszą.«

Z tego cośmy tu o lasach Francji przytoczyli, jasno się okazuje, że we Francji, względem ważności lasów, dwie główne opinie w narodzie dostatecznie się ustaliły, to jest:

- a) Ze rząd z własności leśnej wzywać się niepowinien, bo przemysłowi rolniczemu wielki zada cios, a przynajmniej wystawiłby go na niepewność, oraz:
- b) Ze są zdarzenia, w których rząd dla dobra ogółu, pomiędzy własnością prywatną leśną a właścicielem pośredniczyć jest obowiązany.

(*) W pismach francuskich pod dniem 27 lutego 1847 r. czytamy co następuje.

»Izba deputowanych zajmowała się dziś rozbiorem wielu projektów do prawa. Najwięcej rozpraw wywołał projekt do prawa o obsiewaniu nagich gór lasami na nowo. Ostatnie wylewy powiększyły bardzo ważność tego projektu. Wszyscy mówcy w ogóle byli za myślą zasadniczą projektu, żądali tylko pewnych zmian cząstkowych.

(**) W roku 1848, po ogłoszeniu rzeczypospolitej francuskiej w dniu 24 lutego, znowu podano ową myśl, żeby na zasilenie skarbu publicznego, lasy dawniej koronne były sprzedane.

Projekt jednak ten, jakkolwiek podany w czasie jeszcze nierządu i niepokoju, był odrzucony, a lasy koronne z narodowymi połączone zostały.

POGLĄD NA FABRYKACJĘ CUKRU Z BURAKÓW.

(Ciąg dalszy).

Chłodnica.

Zgotowane syropy zlewają się w jedno wielkie naczynie, zwane chłodnicą, w której kilka lub kilkanaście gotowań mieszają się razem, aby otrzymać równość krystalizacji we wszystkich formach i dać należycie wychłodnąć syropowi do 75,72 C., w których to stopniach nalewają się syropy w formy, już w części skryształizowane w chłodnicy.

Od stopnia wychłodzenia syropów, zależy odciekanie lepsze lub gorsze melas, albowiem najlepsze cukry, najlepiej zgotowane, a źle wychłodzone, za gorąco nalane w formy, lub za zimno, mogą być popsułe, i tak: gorąco nalane przez raptowne ochłodzenie, drobny dają kryształ, gęsto osiadły jeden koło drugiego, a osobliwie w końcu formy i na wierzchu, gdzie najprędzej cukier chłodnie; to też w końcu będzie cukier zbity i twardy jak kamień, przez który melasa odciekając nie będzie mogła; zaś u góry utworzy się twarda skorupa, która przełamana lub zapadłszy się sama, pokazuje w środku formy nieskryształizowany, płynny syrop, stojący na twardym cukrze. Takie formy dają 65 do 75 procentu melasy.

Za zimno nalane syropy, dają cukier miękki, kaszowaty, melasa zastygła nie odpływa i nie ma innego sposobu oddzielenia jej od kryształu, jak roztopić całą tę masę w wodzie, filtrować i gotować jeszcze raz do krystalizacji. W aparatach zaś Howarda gotowane cukry, muszą być podgrzane do 75° C., albowiem, gdy wychodzą z aparatu mając 45 lub 50°, są za zimne, nie mogą krystalizować, nie mogą twardnieć. Dla tego przy gotowaniu w próżni, używa się naczyń z dwoma dnami podgrzewanego parą, a które Francuzi nazywają *rechauffoire*.

Kiesy Szutzenbacha, formy dawne batardy.

Tylko w tych fabrykach, które biela cukier wódką i w niektórych bielących klersa, używają dawnych wielkich form, zwanych batardami. Zresztą, wszędzie we Francji gdzie cukru wcale nie bielono, używano płaskich kwadratowych, 60 centymetrów długich i szerokich, 10 centymetrów wysokich cynkowych naczyń, zwanych krystalizarami. Teraz wszędzie używają skrzynek Szutzenbacha, które znowu machiną o sile odśrodkowej (*machine à force centrifuge*), także zwanej turbiną, zastępywać zaczynają.

Skrzynki Szutzenbacha były wypływem tej idei, którą p. Crespel de Lisle za zbawienną dla fabrykacji cukru uważał, i którą już w roku 1828 używał, to jest krystalizacji powolnej.

Szutzenbach szczęśliwie przeprowadził tę myśl w zastosowanie. Nie chciał on gotować cukru do prób bardzo mocnych, przez co w wysokiej temperaturze wiele cukru karmelizuje się i traci się krystaliczną; wolał on gotować syropy do słabej próby, i krystalizować je powoli, przez dni parę, przez co nie tylko że nie miał spalonego i skarmelizowanego cukru, ale dając czas dłuższy krystalizacji, dał sposobność tworzeniu się i rośnięciu kryształów, otrzymywał je też niezwykłej wielkości. Aby otrzymać równość krystalizacji, mieszał on zwykle gotowania ze sobą, tak że na dwa kotły zgotowane do lekiej próby, do tak nazwanych piórek, mieszał jedno gotowanie mocne. W tym stosunku otrzymana całodzienna praca zostawała, w krystalizorach 1000 do 1500 litrów objętości, godzin 48, a później wymieszana, kiedy już prawie pełna była kryształów, nalewała się w skrzynki Szutzenbacha, które mogą być z żelaza lub drzewa, opatrzone u dołu jednym dnem dróciannym, drugim żelaznym lub drewnianym, 50 centymetrów w kwadrat a 15 centymetrów głębokości.

Są to więc naczynia przeznaczone nie do krystalizacji, ale li tylko do odciekania; oddały one fabrykacji wielką usługę; w przyszłości zaś będą mogły do ostatnich produktów 4 i 5 być użyte, albowiem turbiny, o których niżej mówić będziemy, biorą przewagę nad niemi.

System ten słabego gotowania sprowadza koniecznie częstego przerabiania melas, w których wiele zostaje cukru; przerabiając zaś melasy 3 lub 4 razy nawet 5 i 6, nietylko, że się pomnażają koszta

fabrykacji, ale traci się przez częste gotowanie do krystalizacji, więcej cukru jak przy gotowaniu mocnym do pierwszej krystalizacji. Dla tego też system Szutzenbacha słabego gotowania upaść musi razem z jego skrzynkami, skoro turbiny wiele wyższe w korzyściach i tańsze, lepiej fabrykantom znane będą. (Dalszy ciąg nastąpi.)

Niepraktyczność sposobu uchronienia ziemniaków od choroby, podanego przez Klotza w Berlinie.

Przed rokiem lub dwoma, zgłosił się do kolegium ekonomicznego krajowego w Berlinie p. Klotz, konserwator ogrodu botanicznego, i podał sposób uchronienia ziemniaków od choroby. Kolegium ekonomiczne zawarło z nim ugodę, którą mu przyrzeczono kilka tysięcy talarów nagrody, jeżeli sposób podany w praktyce skutecznym się okaże; wezwano zarazem rolników, ażeby podług podanych przepisów robili doświadczenia i o nich donosili.

Pismo: *landwirthschaftliche Mittheilungen aus Marienwerder* w Nrze 2 z roku b. interesujący zawiera raport, zdany na zebraniu towarzystwa rolniczego w Gniewie (Mewe) dnia 1 grudnia r. z., który sposób Klotza zupełnie zbija.

Pan Prost, dziedzic Liebenau, doświadczył sposobu Klotza, to jest zrzynania czubków łęcin ziemniaków. Obsadził trzy przy sobie leżące zupełnie równe zagony roli ziemniakami. Na każdy z nich wysadził po 83 ziemniaków, ważących 9 funtów; na pierwszym zagonie obciął połowę czubków, to jest pół sadlin obciął, drugą połowę nieobcięta zostawił; na drugim zagonie obciął wszystkim czubki; trzeciego zagonu nieruszył wcale. Zbiór tych trzech zagonów był następujący:

I. Zagon (obcięte) wydały 5 meców=32 funtów
(nieobcięte) wydały 5 1/4 meców=33 1/4 funtów

10 1/2 meców=65 1/4 funtów

II. Zagon (obcięte) wydały 13 meców=86 „

III. Zagon (nieobcięte) „ 14 1/2 meców=94 „

Wielkość i jakość główek była w wszystkich trzech zagonach zupełnie równa. Wedle tego ziemniaki hodowane podług Klotza, najgorszy plon wydały co jest nowym dowodem, że sposób Klotza na nie się nie przyda.

WIADOMOŚCI HANDLOWE.

Z P O Ż E.

Gdańsk 20 lipca. Stała i piękna pogoda w Anglii wywoła wpływ niekorzystny na przeszło tygodniowe targi, a lubo ceny zagranicznej pszenicy nominalnie nie spadły, jednakże w ostatni poniedziałek (15 lipca), transakcje ograniczały się do koniecznych potrzeb codziennej konsumpcji. Zdaje się nie podlegać kwestji, że niepogody w końcu czerwca i początku lipca, zaszkodziły mniej lub więcej tegorocznym plonom, tak pod względem obfitości jak i gatunku ziarna: lecz ze strat materialnych obecnie jeszcze obliczyć niepodobna. Spekulanci więc wachają się z włożeniem kapitałów w handel zbożowy, co ruch i progressją cen paraliżuje.

W ostatnim tygodniu przybyło do Londynu:

Psz. jęcz. siodu,	owśa,	żyta,	bobu,	grochu,	siem. rz. maki.
z kraju	2827	86	8701	1408	— 714 55 — 21616
z zagran.	20088	13114	— 24284	— 866 221 — 14567	

Skargi na złą kondycję przybywających ładunków ciągle się powtarzają.

W skutek podwyższenia targów londyńskich dnia 8 lipca, wszystkie bez wyjątku europejskie targi się podniosły o 1 lub 2 szylingi na kwarterze, lecz ze to nastąpiło jedynie na odgłos chwilowego ożywienia w Anglii, przeto poprawy tej za normalną uważać niemożemy.

Wiadomości o zaczętych żniwach w Francji wiastują zbiór dobry, ale niewątpliwie od przeszłorocznego niższy. Już teraz możnaby

